

Πρόλογος

Στο Μιᾷτιάδη και την Αναστασία

Το νέο βοήθημα για το σχολικό βιβλίο της Γλώσσας της Ε΄ δημοτικού αποτελεί μια πλήρη και ολοκληρωμένη υποστηρικτική πρόταση για την καλύτερη κατανόηση και εμπέδωση της ύλης του γλωσσικού μαθήματος.

Το βιβλίο ακολουθεί τη δομή του σχολικού εγχειριδίου. Αποτελείται από δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος γίνεται αναλυτική επεξεργασία και των 17 ενοτήτων του Βιβλίου του Μαθητή με μεθοδικό και λειτουργικό τρόπο. Πριν από κάθε κείμενο, προτάσσεται συνοπτικά το θέμα του και επεξηγούνται οι λέξεις που μπορεί να δυσκολέψουν την κατανόησή του. Ακολουθεί η ανάπτυξη της θεωρίας –συντακτικού και γραμματικής– με τρόπο ολοκληρωμένο και κατανοητό και με την παράθεση πινάκων και παραδειγμάτων. Στη συνέχεια δίνονται πλήρεις απαντήσεις σε όλες τις ερωτήσεις του Βιβλίου: κατανόησης κειμένου, παραγωγής προφορικού ή γραπτού λόγου, γραμματικής, συντακτικού, λεξιλογίου και ευρύτερων οριζόντιων δραστηριοτήτων, δηλαδή διαθεματικών. Ειδικά για τις τελευταίες παρατίθενται συμπληρωματικά σχετική βιβλιογραφία και ιστοσελίδες, για να διευκολυνθεί ο μαθητής σε επιπλέον έρευνα του θέματος. Στο τέλος κάθε ενότητας ακολουθούν 15 με 20 συμπληρωματικές ασκήσεις για την καλύτερη εμπέδωση των γραμματικών και συντακτικών φαινομένων, οι οποίες είναι κατάλληλες για να χρησιμοποιηθούν και ως κριτήριο αξιολόγησης από το δάσκαλο.

Στο δεύτερο μέρος δίνονται οι απαντήσεις σε όλες τις ασκήσεις του Τετραδίου Εργασιών με υποδειγματικό τρόπο, ενώ οι απαντήσεις των ασκήσεων εμπέδωσης περιέχονται σε ξεχωριστό ένθετο που προσφέρεται μαζί με το βιβλίο.

Πιστεύω ότι πρόκειται για ένα εύχρηστο βοήθημα που θα λειτουργήσει ενισχυτικά προς το σχολικό εγχειρίδιο και θα κατευθύνει σωστά και δημιουργικά το μαθητή στην κατάκτηση των γλωσσικών στόχων. Επιπλέον μπορεί να συμβάλει θετικά στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος παρέχοντας στους συναδέλφους χρήσιμες ιδέες και προτάσεις.

Νίκος Β. Τσουρής

Περιεχόμενα

ΜΕΡΟΣ 1: ▶ Απαντήσεις στις ερωτήσεις του Βιβλίου Μαθητή

- ▶ Γραμματική - Συντακτικό
- ▶ Ασκήσεις εμπέδωσης

Ενότητα 1: Ο φίλος μας το περιβάλλον

Ο φίλος μας το δάσος	13
▶ <i>Ανεξάρτητες (κύριες) και εξαρτημένες (δευτερεύουσες) προτάσεις</i>	13
▶ <i>Πώς δηλώνουμε το χρόνο (χρόνοι του ρήματος, χρονικές προτάσεις, χρονικά επιρρήματα, φράσεις με προθέσεις, ουσιαστικά)</i>	14
Η φίλη μας η θάλασσα	18
▶ <i>Πώς αφηγούμαστε μια ιστορία</i>	18
▶ <i>Σύνθετες λέξεις</i>	20
▶ <i>Οι καταλήξεις -τε και -ται</i>	20
Ο φίλος μας ο άνεμος	24
▶ <i>Πώς περιγράφουμε ένα κτίσμα</i>	24
▶ <i>Οι συζυγίες του ρήματος</i>	25
▶ <i>Πώς κλίνονται τα ρήματα της πρώτης συζυγίας</i>	26
▶ <i>Κυριολεξία και μεταφορά</i>	28
Ασκήσεις για εμπέδωση	34

Ενότητα 2: Η ζωή στην πόλη

Η γειτονιά της πόλης	41
▶ <i>Οι Εγκλίσεις του ρήματος</i>	41
Πόλη και πολιτισμός - Πόλη και διασκέδαση	46
▶ <i>Πώς κλίνονται τα επίθετα σε -ής, -ής, -ές</i>	46
Διαδρομές στην πόλη	51
▶ <i>Πώς κλίνονται τα θηλυκά ουσιαστικά σε -ος (αρχαιοκλίτα ή λόγιας κλίσης)</i>	51

Υπόγειες διαδρομές	55
▶ Αριθμητικά	55
▶ Χρονικά, τοπικά και τροπικά επιρρήματα	56
Ασκήσεις για εμπέδωση	60

Ενότητα 3: **28η Οκτωβρίου**

Η πορεία προς το μέτωπο	67
Η Ιταλία μάς κήρυξε τον πόλεμο!	71
Η πείνα	79
Κατοχή	80

Ενότητα 4: **Τα ζώα που ζουν κοντά μας**

Ιστορίες με ζώα	81
▶ Πώς περιγράφουμε ένα πρόσωπο	81
▶ Αιτιολογικές προτάσεις	83
Τα χαρακτηριστικά των ζώων	86
▶ Πώς κλίνονται τα επίθετα σε -ής -ιά -ί	86
«Αγάπες... με ουρά»	89
▶ Πώς κλίνονται τα επίθετα σε -ύς, -ιά, -ύ	89
Τα ζώα της εξοχής	91
▶ Οριστικό και αόριστο άρθρο	91
▶ Πότε παραλείπουμε το άρθρο	92
Ασκήσεις για εμπέδωση	97

Ενότητα 5: **17η Νοέμβρη**

Πολυτεχνείο '73	103
Τριήμερο στα κάγκελα	104
Μικρός τύμβος, Άγνωστος αγωνιστής, Κοίτα με στα μάτια	106
Ο Φωκίων ήταν ελάφι	107

Ενότητα 6: **Οι φίλοι μας, οι φίλες μας**

Φίλοι από άλλες χώρες	109
▶ Πώς γράφουμε επιστολή	109
▶ Τελικές προτάσεις	110

▶ Βουλευτικές προτάσεις	110
▶ Αποτελεσματικές προτάσεις	111
▶ Ομώνυμα	111
Ιστορίες με φίλους	114
▶ Σε ποια είδη χωρίζονται οι ανεξάρτητες προτάσεις ανάλογα με το νόημά τους	115
▶ Παράνομα	115
▶ Ευθύς και πλάγιος λόγος	116
▶ Πώς μετατρέπουμε τον ευθύ λόγο σε πλάγιο	116
▶ Προσωπικές και κτητικές αντωνυμίες	118
▶ Πώς κλίνεται η προσωπική αντωνυμία	118
Οι φίλοι τραγουδάνε	123
Οι φίλοι γιορτάζουν	124
Ασκήσεις για εμπέδωση	127

Ενότητα 7: Μουσική

Εγώ σε συναυλία;	135
▶ Τι είναι πρόταση	135
▶ Όροι της πρότασης (ρήμα, υποκείμενο, κατηγορούμενο, αντικείμενο)	136
▶ Απλή πρόταση	138
▶ Ελλειπτική πρόταση	139
▶ Απρόσωπα ρήματα	139
▶ Ειδικές προτάσεις	139
Μουσικά όργανα	141
▶ Πότε βάζουμε κόμμα	141
Τραγούδια και στίχοι	146
Μουσική και άλλες τέχνες	150
Ασκήσεις για εμπέδωση	152

Ενότητα 8: Χριστούγεννα

Χριστούγεννα	157
Χριστουγεννιάτικο δώρο	158
Φρικαντέλα, η μάγισσα που μισούσε τα κάλαντα	160
Τα Χριστούγεννα στον κόσμο	161
Το δάσος που ταξίδευε	163

Ενότητα 9: Βιβλία - βιβλιοθήκες

Ο μαγικός κόσμος των Βιβλίων	165
▶ <i>Ασύνδετο σχήμα</i>	165
Ποιοι είναι οι συγγραφείς;	167
▶ <i>Πώς συνδέονται οι προτάσεις μεταξύ τους</i>	168
▶ <i>Σε ποια είδη χωρίζουμε τις δευτερεύουσες ή εξαρτημένες προτάσεις</i>	169
Βιβλιοθήκες	176
▶ <i>Πώς κλίνεται το ανώμαλο επίθετο ο πολύς, η πολλή, το πολύ</i>	176
Σκυταλοδρομία ανάγνωσης 2001-2002	180
Ασκήσεις για εμπέδωση	185

Ενότητα 10: Μυστήρια - Επιστημονική φαντασία

Όνειρα για ταξίδια στ' αστέρια	193
Χαμένοι πολιτισμοί	198
Ανεξήγητα φαινόμενα	200
Η μηχανή του χρόνου	203
▶ <i>Κανόνες τονισμού</i>	203
▶ <i>Πότε χρησιμοποιούμε διαλυτικά</i>	205
Ασκήσεις για εμπέδωση	207

Ενότητα 11: Παιχνίδια

Παραδοσιακά παιχνίδια	213
▶ <i>Κανόνες συλλαβισμού</i>	213
Επιτραπέζια παιχνίδια	216
Ηλεκτρονικά παιχνίδια	220
▶ <i>Ορθογραφία των ρημάτων</i>	220
<i>Ρήματα σε -ίζω</i>	
<i>Οι καταλήξεις -είτε και -είται</i>	
<i>Οι καταλήξεις -ήστε και -είσται</i>	
▶ <i>Πώς κλίνονται τα ρήματα της δεύτερης συζυγίας</i>	222
Πνευματικά παιχνίδια	226
▶ <i>Πώς κλίνονται τα επίθετα σε -ος, -οσ, -ο</i>	227
▶ <i>Παρομοίωση</i>	228
Ασκήσεις για εμπέδωση	233

Ενότητα 12: **25η Μαρτίου**

Κολοκοτρώνης	241
Ο γέρος του Μοριά	244
Μαντώ Μαυρογένους	250

Ενότητα 13: **Κατασκευές**

Κατασκευές της φύσης	253
▶ <i>Ενεργητική και παθητική σύνταξη</i>	253
▶ <i>Πώς μετατρέπουμε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική</i>	254
▶ <i>Πώς μετατρέπουμε την παθητική σύνταξη σε ενεργητική</i>	254
Κατασκευές των ανθρώπων	258
Μαθηματικές κατασκευές	261
▶ <i>Τα ρήματα βάλω, αγγέλλω, ανατέλλω</i>	262
Ασκήσεις για εμπέδωση	265

Ενότητα 14: **Πάσχα**

Η ημέρα της Λαμπρής	271
Ανάσταση	273
Μαριάμ	274
Έθιμα του Πάσχα - Μερικά από τα έθιμα της Μεγάλης Πέμπτης	276

Ενότητα 15: **Τηλεόραση**

Τα θετικά... και τα αρνητικά	279
▶ <i>Συντομογραφίες – Αρκτικόλεξα</i>	279
Τηλεόραση και διαφήμιση	285
Προγράμματα τηλεόρασης	290
▶ <i>Συνηθισμένα ρήματα που σχηματίζουν χρόνους όπως στα αρχαία ελληνικά ή διατηρούν λόγιους τύπους</i>	290
Ασκήσεις για εμπέδωση	299

Ενότητα 16: **Αθλήματα - σπορ**

Ο αθλητισμός στην αρχαία Ελλάδα	305
Σύγχρονος αθλητισμός	315
▶ <i>Η αύξηση των ρημάτων</i>	315

▶ Αυτοπαθείς αντωνυμίες	316
▶ Οριστικές αντωνυμίες	316
Και τα παιδιά αθλούνται... ..	321
▶ Τα παραθετικά των επιθέτων και των επιρρημάτων	321
▶ Πώς σχηματίζονται τα παραθετικά των επιθέτων	322
▶ Ανώμαλα παραθετικά	323
▶ Πώς σχηματίζονται τα παραθετικά των επιρρημάτων	323
Ασκήσεις για εμπέδωση	329

Ενότητα 17: Ταξίδια στο διάστημα

Ο άνθρωπος στο διάστημα	337
Τι βλέπουμε από το διάστημα	340
Φανταστικά ταξίδια στο διάστημα	343
Ταξίδι στο διάστημα	349
Ασκήσεις για εμπέδωση	352

ΜΕΡΟΣ 2: Απαντήσεις στις ερωτήσεις του Τετραδίου Εργασιών

Ενότητα 1 : Ο φίλος μας το περιβάλλον	358
Ενότητα 2 : Η ζωή στην πόλη	366
Ενότητα 4 : Τα ζώα που ζουν κοντά μας	371
Ενότητα 6 : Οι φίλοι μας, οι φίλες μας	376
Ενότητα 7 : Μουσική	384
Ενότητα 9 : Βιβλία - Βιβλιοθήκες	388
Ενότητα 10 : Μυστήρια, επιστημονική φαντασία	393
Ενότητα 11 : Παιχνίδια	399
Ενότητα 13 : Κατασκευές	403
Ενότητα 15 : Τηλεόραση	408
Ενότητα 16 : Αθλήματα-σπορ	413
Ενότητα 17 : Ταξίδια στο διάστημα	418
Γενική βιβλιογραφία	422
Βιογραφικό σημείωμα του συγγραφέα	424